

Handläggare: Lars Strand
Telefon: 508 36 205

Till
Äldrenämnden
den 15 september 2009

Inrättande av trygghetsboende i Stockholms stad

Remissyttrande till kommunstyrelsen

Äldreförvaltningens förslag till beslut

1. Remissen besvaras med äldreförvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad

Gunnel Rohlin
direktör

Sammanfattning

I remissen föreslås att trygghetsbostäder i huvudsak i enlighet med äldreboendedelegationens förslag inrättas i Stockholms stad.

Äldreförvaltningen är positiv till att trygghetsbostäder inrättas i Stockholms stad. Det är viktigt med en variation utefter behoven och att boendemöjligheterna utvecklas enligt de äldres önskemål och behov. Äldreförvaltningen delar också uppfattningen att inrättande kan ske utan att proposition med anledning av delegationens förslag avvaktas. Äldreförvaltningen delar vidare stadsledningskontorets förslag att alla boende ska ha trygghetslarm enligt samma taxa som gäller i ordinärt boende. Jourpatrullen inom Stockholms äldre- och handikappjour kan som en följd av detta behöva ökat anslag. Personalfrågorna i trygghetsboenden behöver utredas ytterligare. Äldreförvaltningen utgår ifrån att deltagandet i de gemensamma måltiderna ska vara frivilligt och att självkostnaden ska betalas av den som deltar. Hyran för gemensamhetslokalen kan som stadsledningskontoret föreslår utgöra en del

av den enskildes hyra. En särskilt kö till trygghetsbostäder bör inrättas. För att ställa sig i den ska man vara mantalsskriven i Stockholms stad och ha fyllt 75 år. Förtursreglerna bör utredas ytterligare och fastställas av kommunstyrelsen. Äldreförvaltningen anser att åldersgränsen för boende i seniorboende, 65 år, bör behållas till utbudet kommit mer i nivå med efterfrågan på sådana bostäder. Fortsatt omvandling av servicehus till trygghetsboende eller seniorboende bör ske. Omvandlingen av Rinkeby äldreboende/servicehus bör avvakta pågående utredning om ombyggnad eller nybyggnad.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat stadsledningskontorets tjänsteutlåtande ”Inrättande av trygghetsboende i Stockholms stad” till stadsdelsnämnderna, äldrenämnden, Almega, Stockholms stads bostadsförmedling AB, Fastighetsägarna och Micasa Fastigheter i Stockholm AB för yttrande senast den 18 september. Tjänsteutlåtandet biläggs.

Ärendet

Den statliga äldreboendedelegationen (S 2006:03) avlämnade sitt slutbetänkande ”Bo bra hela livet”, SOU 2008:113, i december 2008. Betänkandet har remissbehandlats, men ännu inte förts vidare som proposition till riksdagen. I den nu aktuella remissen föreslår stadsledningskontoret att trygghetsboende ska införas i Stockholm. Kommunstyrelsen föreslås få i uppdrag att besluta om omvandling av servicehus/vård- och omsorgsboenden till trygghetsboenden. Förmedling av lägenheter i trygghetsboende ska ske via Bostad Stockholm till personer som är folkbokförda i Stockholms stad, har fyllt 65 år och som upplever otrygghet och/eller social isolering i sitt ordinarie boende.

I likhet med äldreboendedelegationen föreslår stadsledningskontoret att trygghetsboenden ska innebära att de boende har tillgång till trygghetslarm, personal som en gemensam resurs, gemensamhetslokal samt möjlighet till gemensamma måltider.

Den enskilde ska betala för trygghetslarmet på samma sätt som äldre i ordinärt boende. Om den boende inte har hemtjänst ska Stockholms äldre- och handikappjour ta emot ev. larm och denna avdelnings jourpatrull ska åtgärda det som föranlett larmet. De boende ska vidare betala för den gemensamma personalen och de gemensamma måltiderna. Kostnaden för gemensamhetslokalen ska utgöra en del av hyran för den enskilde.

I remissen föreslås vidare att åldersgränsen för förmedling av stadens seniorbostäder ska sänkas från 65 år till 55 år, d.v.s. samma åldersgräns som privata hyresvärdar vanligtvis använder till seniorboenden, för att särskilja seniorbostäder från trygghetsbostäder.

I stadens budget för 2009 namnges fyra boenden som i ett första skede bör omvandlas till trygghetsboenden, nämligen Rinkeby äldreboende/servicehus, Kastanjen i Hägersten/Liljeholmen, Långbroberg i Älvsjö och Väduren på Norrmalm. Utöver detta finns också beslut om att ett trygghetsboende ska inrättas i f.d. Nälsta servicehus. I fortsättningen ska servicehus successivt kunna avvecklas eller omvandlas. Det är liksom f.n. respektive stadsdelsnämnd som bereder sådana frågor och beslut fattas av kommunstyrelsen.

Ärendets beredning

Tjänsteutlåtandet har utarbetats av staben i samråd med avdelningen för strategi- och planering och Stockholms äldre- och handikappjour. Kommunstyrelsens pensionsråd och äldreförvaltningens handikappråd har tagit del av ärendet den 8 september 2009. Information har lämnats i förvaltningsgruppen den 9 september.

Äldreförvaltningens synpunkter

Äldreförvaltningen är positiv till förslaget att servicehusen successivt ombildas till trygghetsboende. Andelen äldre i befolkningen ökar. Olika typer av äldreboende behövs om de äldres behov och önskemål ska kunna tillgodoses enligt en valfrihetsprincip. En bedömning är att trygghetsbostäder kan skjuta upp behovet av plats i vård- och omsorgsboende.

Behovet av bostäder för äldre

Micasa fastigheter i Stockholm AB har tidigare undersökt efterfrågan på seniorbostäder. Dessa undersökningar visar att många personer över 65 år kan tänka sig att flytta till ett seniorboende. Intresset är större bland personer över 70 år än bland yngre och större bland dem som nu bor centralt i staden än bland dem som bor längre ut. De flesta som kan tänka sig att flytta till seniorboende önskar en bostad i innerstaden.

Äldreförvaltningen har också tidigare låtit genomföra en undersökning bland dem som har hemtjänst respektive dem som fått avslag på ansökan om boende i servicehus. Även denna undersökning tyder på ett det finns en större efterfrågan på boende i kategorihus för äldre personer än vad som f.n. kan tillgodoses.

Sammanfattningsvis behöver fler trygghetsbostäder och/eller seniorbostäder inrättas i staden om efterfrågan ska kunna tillgodoses. Äldrenämnden har i ärendet om den långsiktiga planeringen av boende för äldre i staden pekat på det angelägna att boende för äldre planeras i de aktuella större utbyggnadsområdena i staden. Äldreboendedelegationen betänkande innehöll också ett förslag om investeringsstöd till kommunerna för byggande av trygghetsbostäder. Detta förslag har ännu inte genomförts. Äldreförvaltningen anser vidare att det är angeläget att även kvarboende i äldre bostadsfastigheter i ytterstaden underlättas genom förbättrad tillgänglighet m.m.

Kommunal befogenhet att inrätta trygghetsbostäder

Äldreboendedelegationen föreslog att kommunerna genom en särskild lag skulle få befogenhet att tillhandahålla trygghetsbostäder med hyresrätt för äldre. Förslaget har ännu inte förelagts riksdagen. Även utan ytterligare lagstöd är det emellertid en kommunal uppgift att svara för bostadsförsörjningen. I socialtjänstlagen preciseras detta ansvar när det gäller äldre människor. Särskilt lagstöd behövs emellertid om trygghetsbostäder förenas med subventionerade förmåner som inte kommer alla kommuninvånare likvärdigt till del. Den utformning av trygghetsbostäder i Stockholm som föreslås i remissen innehåller emellertid inte sådana förmåner, och kan alltså genomföras utan att proposition med anledning av äldreboendedelegationens betänkande avvaktas.

Trygghetslarm

Äldreförvaltningen delar stadsledningskontorets uppfattning att alla som bor i trygghetsboende ska ha trygghetslarm och betala samma taxa för detta som den som bor i ordinärt boende och inte har hemtjänst. Äldreförvaltningen delar också uppfattningen att Stockholms äldre- och handikappjour ska vara larmmottagare och åtgärda larmen från dem som inte har hemtjänst. Jourpatrullen inom Stockholms äldre- och handikappjour kan som en följd av detta behöva utökade resurser.

Personal för social samvaro

Äldreboendedelegationen föreslog ett statligt bidrag med i genomsnitt 130 mnkr per år under åren 2010-2014 för att stödja kommunernas arbete med personal i trygghetsboenden. Detta förslag har ännu inte genomförts. Stadsledningskontorets förslag innebär att omfattningen av personalresursen kan variera och organiseras på olika sätt. Den personal som här avses är emellertid inte den personal som utför ev. hemtjänstinsatser hos de boende. De senare insatserna beslutas enligt riktlinjer och utförs enligt kundvalssystemet även på trygghetsboende. Äldreförvaltningen delar denna uppfattning. Den personal som finns för att ordna social samvaro och

gemensamma aktiviteter ska den enskilde själv betala för. Hur detta ska gå till utvecklas inte närmare i remissen. Avsikten synes vara att detta kan variera i olika trygghetsboenden beroende på hur personalresursen organiseras och dimensioneras. Närmast till hands synes vara att de som deltar i gemensamma aktiviteter betalar en avgift för deltagandet, som täcker självkostnaden för personalen och andra omkostnader för aktiviteten. Man kan också ha tänkt sig att det finns en värdinna eller vaktmästare i huset som bedöms som en resurs för alla som bor i huset vilket skulle kunna medföra att den personalkostnaden betalas genom en fast avgift som samordnas med hyran. Erfarenheterna från servicehusen visar emellertid att det behövs uppsökande verksamhet inom huset om ensamhet och isolering ska kunna brytas. Ensamhet och isolering kan vara bakgrunden till den otrygghet och sociala isolering som en flytt till trygghetsboende avser att bryta. Om det inte finns personal som arbetar för att bryta isoleringen kanske syftet med flyttningen inte uppnås. Personalfrågorna, kostnaderna och finansieringen behöver enligt äldreförvaltningens mening utredas ytterligare.

Gemensamma måltider

Äldreförvaltningen delar stadsledningskontorets uppfattning att de gemensamma måltiderna kan tillgodoses på olika sätt. Utgångspunkten bör förstås vara god kännedom om måltidens betydelse från näringssynpunkt och som en trivsel- och gemensamhetsskapande aktivitet. Äldreförvaltningen utgår ifrån att deltagandet i de gemensamma måltiderna ska vara frivilligt och att självkostnaden ska betalas av den enskilde som deltar i måltiden. Det ska vara möjligt för den som så önskar att själv tillreda sin måltid i bostaden.

Gemensamhetslokal

Äldreförvaltningen delar uppfattningen att hyran för gemensamhetslokalen ska utgöra en del av hyra för den enskilde. Som framhölls i äldreboendedelegationens betänkande gäller detta emellertid bara sådana lokaler som är avsedda endast för dem som bor i trygghetsboendet ifråga. Om lokalen är en resurs även för andra i stadsdelsområdet ska hyran betalas av kommunen. I samband med omvandling till trygghetsbostäder behöver det klargöras vilka lokaler som disponeras av de boende. Äldreförvaltningen anser att det är angeläget att det även finns träffpunkter för alla äldre i respektive stadsdelsområde.

Förmedlingsregler

Äldreförvaltningen delar stadsledningskontorets uppfattning att trygghetsbostäder ska förmedlas av Bostad Stockholm till personer som bor i Stockholms stad. Bostad ska kunna sökas av dem som upplever otrygghet eller social isolering i sitt ordinarie boende. Det är den sökande själv som avgör om hon/han tillhör mål-

gruppen. Åldersgränsen för att kunna söka föreslås vara 65 år. Äldreboendedelegationen har anfört att trygghetsboenden är avsedda för äldre personer. Någon åldersgräns anges inte, vare sig nedåt eller uppåt. Äldreförvaltningen föreslår att den nedre åldersgränsen för trygghetsboenden i Stockholms stad inledningsvis sätts till 75 år. För detta talar att utbudet av trygghetsbostäder, åtminstone inledningsvis kommer att vara begränsat. Hur stor efterfrågan kommer att bli är inte känt. Äldreförvaltningen bedömer att efterfrågan är större från äldre personer.

Enligt stadsledningskontorets förslag ska förtur till trygghetsboende kunna medges av sociala och medicinska skäl enligt de förtursregler som finns. Hittills har 42 % av lägenheterna i kommunala seniorbostäder förmedlats genom förtur. En förhoppning är att trygghetsboende ska svara mot de behov som föranlett förtursansökan till seniorbostad. Om det kommer att finnas behov av förtur även till trygghetsboende är osäkert. Den som har behov av ett boende med sjukvårdspersonal på plats kan dock inte få sitt behov tillgodosett genom en medicinsk förtur till trygghetsboende. Förtur av sociala skäl skulle eventuellt kunna ges till den som är mer socialt isolerad än andra som ansöker om en sådan bostad. Ev. förtursregler bör utredas ytterligare och fastställas av kommunstyrelsen.

Äldreförvaltningen föreslår att en särskild kö inrättas för dem som söker plats i trygghetsboende. För att stå i kön ska man vara mantalsskriven i Stockholm och ha fyllt 75 år. Dessa bostäder är främst avsedda för äldre personer med behov av ökad trygghet. Huvudregeln vid förmedling av trygghetsbostäder ska vara kötid.

Stadsledningskontoret föreslår vidare att åldersgränsen för förmedling av kommunens seniorbostäder ska sänkas från 65 till 55 år. Skälen är dels att 55 år är en vanlig gräns hos privata uthyrare av seniorbostäder, dels att det ska föreligga en skillnad mellan seniorbostäder och trygghetsbostäder. Äldreförvaltningen har förståelse för det principiella i detta förslag. Emellertid är utbudet av seniorbostäder alltså betydligt mindre än efterfrågan. Det senare talar enligt äldreförvaltningens mening emot att utöka målgruppen för boende i seniorbostäder. Det kan dock övervägas på sikt.

Omvandling av servicehus

Äldreförvaltningens delar stadsledningskontorets uppfattning att fortsatt omvandling av servicehus till trygghetsbostäder, seniorbostäder, vård- och omsorgsboenden eller annat ska kunna ske på initiativ av stadsdelsnämnderna och beslutas av kommunstyrelsen. Äldreförvaltningen anser att nuvarande rutin, som även omfattar beredning i äldreförvaltningens referensgrupp för boende för äldre, bör gälla

även vid omvandling till trygghetsboenden. Vid omstrukturering av servicehus till trygghetsboenden är det viktigt att en spridning över staden eftersträvas. Trygghetsboenden ska också kunna vara en del av ett hus som i övrigt används för vård- och omsorgsboende. Av bl.a. kommunalekonomiska skäl bör inte lägenheter i servicehus tomställas under längre tid i avvaktan på t.ex. omvandling. En fortsatt långsiktig planering av såväl trygghetsboenden som vård- och omsorgsboenden som svarar mot behovsutvecklingen och de äldres önskemål är enligt äldreförvaltningens uppfattning angelägen.

Stadsledningskontoret har gjort bedömningen att under den närmaste tioårsperioden kommer servicehus att behöva omstruktureras i takt med att efterfrågan minskar. Enligt äldreförvaltningens bedömning kommer sannolikt införandet av trygghetsboenden att bidra till ett minskat behov av servicehusboende. Till skillnad från trygghetsboende är servicehusboende en behovsprövad insats enligt kommunala riktlinjer. I biståndsbedömningen ska ålder, ensamhet och social isolering beaktas, d.v.s. samma faktorer som kan vara skäl till att flytta till ett trygghetsboende.

I stadens budget namnges fyra servicehus som i ett första skede bör omvandlas till trygghetsboenden, nämligen Rinkeby äldreboende/servicehus, Kastanjen, Långbroberg och Väduren. Det finns också beslut om trygghetsboende i Nälsta servicehus.

Vid äldreförvaltningens fortsatta planering av boenden för äldre har det visat sig att en genomgripande ombyggnad krävs av Rinkeby äldreboende/servicehus. Kostnaderna för denna ombyggnad beräknas vara så höga att en nybyggnad utreds.

Bilaga

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, Inrättande av trygghetsboende i Stockholms stad.